

N:o 14.

Ank. till Riksd. kansli den 8 maj 1891, kl. 11 f. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af väckta motioner med förslag till ändrad lydelse af §§ 71, 72 och 73 riksdagsordningen.

Under hänvisning till den utredning, frågan om ändring i § 71 riksdagsordningen för vinnande af »ökade garantier för bevarandet af kontinuiteten i riksbankens styrelse» erhållit inom Riksdagen åren 1886 och 1890, äfvensom till motionen i Andra Kammaren n:o 228 sistnämnda år har dels herr *Sandberg* i en inom Första Kammaren väckt motion, n:o 48, dels herr *M. Andersson* i Stigen i en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 184, hvilka båda motioner sins emellan äro till alla delar öfverensstämmande, föreslagit, det Riksdagen måtte antaga nedanstående förslag till ändring af §§ 71, 72 och 73 riksdagsordningen att hvila till vidare grundlagsenlig behandling:

§ 71.

Hvarje lagtima Riksdag skall genom fyratioåtta valmän, af hvilka hvardera kammaren inom sig utser tjugufyra, välja fullmäktige att jemlikt särskilda reglementen riksbankens och riksgäldskontorets medel och tillhörigheter förvalta. Desse fullmäktige skola i hvardera verket vara

åtta, af hvilka tvenne årligen afgå, men kunna återväljas, och bestämmas genom lottning den ordning, i hvilken de första gången enligt detta stadgande valde skola afgå. Har fullmäktig före utgången af den för honom bestämda tjenstgöringstid aflidit eller af annan orsak afgått eller har ansvarsfrihet honom vägrats, anställs val för den tid, som för honom återstår. Valen ske medelst slutna sedlar.

Fullmäktige för hvarterdera verket tillkomme att sjelfve för ett år i sänder bland sig välja ordförande och vice ordförande, hvilken senare förer ordet, när hinder för ordföranden inträffar, och ege ordföranden afgörande röst, derest i frågor, som hos fullmäktige komma under omröstning, rösterna för två skiljaktiga meningar utfalla lika.

§ 72.

Å hvarje lagtima riksdag förordnas revisorer till ett antal af tolf för att enligt regeringsformen och särskild instruktion granska statsverkets och till ett antal af åtta för att enligt särskilda instruktioner granska riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning. Revisorerne förordnas för hvar år och utses för hvardera revisionen till halfva antalet af hvardera kammaren. Hvarje revision skall omfatta ett års afslutade räkenskaper. Revisionsförrättningarna taga sin början å dag, som i instruktionerna bestämmas, och skola inom två månaders tid vara fullbordade. Revisorerne välja sjelfve för hvardera revisionen inom sig ordförande, hvilken eger afgörande röst, derest vid omröstning rösterna i något fall äro lika.

De anmärkningar, som revisorerne finna sig befogade att i sina berättelser till Riksdagen framställa, skola, sedan förklaringar deröfver inkommit, af näst följande lagtima Riksdag öfverlemnas till vederbörande utskotts granskning och vidare behandling.

§ 73.

På samma gång och på lika sätt som fullmäktige och revisorer enligt föregående två paragrafer utses, tillsätts jemväl suppleanter, att vid inträffande förfall för dem träda i deras ställen, nemligen för fullmäktige i riksbanken fyra, för fullmäktige i riksgäldskontoret likaledes fyra och för hvarje års revisorer sex för hvardera revisionen.

I den jemlikt § 72 riksdagsordningen af Riksdagen fastställda »instruktion för Riksdagens revisorer af riksbanken» § 6 stadgas bland annat, att till befördran af revisionsförrättningens skyndsamma gång revisorerna kunna sammanträda på afdelningar för ärendenas beredning, men att alla frågor om anmärkningar eller anmälanden skola slutligen in pleno föredragas och afgöras; och den sålunda meddelade bestämmelsen har ansetts ega sin tillämplighet för revisorerna i allmänhet. Då desse således, enligt gällande stadganden, ega att, på det sätt de finna tjenligast, sig emellan fördela det egentliga revisionsarbetet, samt då utskottet håller före, att samtliga revisorerna fortfarande böra deltaga i pröfningen och afgörandet af de anmärkningar eller anmälanden, hvartill revisionen kan gifva anledning, anser utskottet, att i grundlagen ej bör införas den förändringen, att särskilda revisorer skola väljas för granskningen af statsverkets och särskilda för granskningen af riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning.

Vid sådant förhållande och då, enligt utskottets förmenande, de af Riksdagen, jemlikt § 72 riksdagsordningen, utsedde revisorer icke äro för få, för att kunna på ett tillfredsställande sätt fullgöra den dem enligt grundlagen och särskilda instruktioner åliggande granskning, finner utskottet sig ej böra tillstyrka, hvad motionärerna föreslagit angående förändrade bestämmelser i fråga om Riksdagens revisorer.

Angående motionärernas förslag, i hvad det afser vinnande af ökade garantier för bevarande af kontinuiteten inom riksbankens och riksgäldskontorets styrelser, är utskottet ense med motionärerna om nödvändigheten af en förändring i grundlagen i detta syfte. Då enligt gällande stadganden de fullmäktige utses endast för ett år, kan det lätt inträffa, att hela riksbankens eller riksgäldskontorets styrelse på en gång ombytes af skäl, som för dessa verks intressen äro främmande. Faran af dessa årliga val framträder ännu tydligare vid tanken på sjelfva val sättet. De båda kamrarna kunna under politiskt upprörda tider komma i en sådan ställning till hvarandra, att de valmän, som hvardera kamraren utser för val af fullmäktige, stå stridiga emot hvarandra. Det blir då lotten, som i hvarje fall blir bestämmande för valet, och slumpen får afgöra, om kontinuiteten skall bevaras eller icke. Det torde visserligen ej med skäl kunna förnekas, att Riksdagen vid valen af fullmäktige förfarit med stor varsamhet, men anledningar hafva dock ej saknats, hvilka tillräckligt visa önskvärdheten och behovet af en förändring i förevarande afseende. De intressen, som af denna fråga beröras, äro af den vikt, att man ej bör nöja sig med en hittills varande god praxis, utan genom ändrade bestämmelser i fråga om valen af fullmäktige skaffa

betryggande garantier för att kontinuiteten må bevaras, så att icke ett fullständigt ombyte af hela riksbankens eller riksgäldskontorets styrelse skall kunna på en gång ega rum i följd af politiska konflikter inom Riksdagen.

Enligt motionärernas förslag skulle kontinuiteten inom riksbankens och riksgäldskontorets styrelse betryggas derigenom, att de fullmäktige utsåges för en tid af flera år samt att i regel icke hela styrelsen på en gång valdes, utan att af de utsedde fullmäktige endast en del årligen ställdes under omval.

Genom en dylik förändring skulle, enligt utskottets åsigt, en väsentligt större säkerhet med afseende å de ifrågavarande verkens förvaltning kunna vinnas; men om utskottet således är ense med motionärerna om den riktning, i hvilken den behöfliga förändringen nu bör ske, synes dock motionärernas förslag ej, sådant det föreligger, böra antagas.

Enligt detsamma skulle de fullmäktiges antal ökas till åtta. Någon grund för denna förändring hafva motionärerna emellertid ej angifvit, och då, utskottet veterligen, ej några omständigheter förekommit, som antyda ett behof af förstärkning af de fullmäktiges antal, finner sig utskottet sakna anledning att tillstyrka bifall till hvad motionärerna i detta afseende hemställt. Motionärerna föreslå äfven den afvikelse från nuvarande förhållanden, att Riksdagen ej vidare skulle ega utse de fullmäktiges ordförande, utan att fullmäktige sjelfva för ett år i sänder skulle bland sig välja såväl ordförande som vice ordförande. Ej heller för denna förändring hafva några skäl blifvit af motionärerna anförda, och då det kan vara af vigt, att Riksdagen eger magt att till ordförande utse den, som af Riksdagen dertill anses lämpligast, har utskottet desto hellre ansett de gällande stadgandena i detta afseende böra bibehållas, som det väl svårigen torde kunna förutsättas, att Riksdagens val skulle träffa någon, som ej vore i besittning af de öfriga fullmäktiges förtroende.

Enligt utskottets åsigt böra således de fullmäktige till antalet fortfarande vara sju. Den som skall vara ordförande bör liksom nu väljas särskildt, och af de öfrige sex skola årligen tvenne afgå. I öfverensstämmelse härmed skulle alltså de fullmäktiges funktionstid, som enligt motionärernas förslag skulle blifva 4 år, fastställas till 3 år.

Med afseende å det förslag till ändrad lydelse af § 71 riksdagsordningen, som utskottet med anledning af motionerna ansett sig böra framlägga, vill utskottet anmärka, att utbytet af orden »jemlikt särskilda reglementen», som innehållas i denna paragraf, sådan den nu lyder, mot »enligt gällande stadgar» allenast afser att förekomma behöfligheten af ytterligare förändring i samma paragraf, i händelse, i sammanhang

med ifrågasatt omorganisation af bankväsendet, en del af de för fullmäktige gällande föreskrifter skulle komma att meddelas på annat sätt än genom af Riksdagen fastställt reglemente.

Att i sammanhang med ändring af § 71 riksdagsordningen äfven föreslå ändrad lydelse af § 73 riksdagsordningen har utskottet ej funnit nödigt eller lämpligt. Sådan denna paragraf nu lyder, är det klart, att alla suppleanter för fullmäktige böra väljas hvart år, och så bör det ock vara. Det skäl, som förefinnes för nytt valsätt till fullmäktige, nemligen åstadkommande af kontinuitet inom styrelsen, existerar icke i fråga om suppleanterna, hvilka blott undantagsvis tienstgöra, och med afseende å hvilka någon kontinuitet således icke behöfves.

Den förändring i organisationen af riksbankens och riksgäldskontorets styrelse, utskottet således anser sig böra tillstyrka, öfverensstämmer till sin grund väsentligen med ett förslag, som af Kongl. Maj:t beträffande riksbankens styrelse framlades till Riksdagens godkännande år 1886. Detta förslag, som ej vann Riksdagens bifall, upptogs sedermera i hufvudsak vid 1890 års riksdag i en af åtta ledamöter från Andra Kammaren afgifven och af Andra Kammaren godkänd reservation mot konstitutionsutskottets tillstyrkande af en vid denna riksdag af Kongl. Maj:t föreslagen omfattande omorganisation af riksbanken och dess styrelse. Äfven enligt Kongl. Maj:ts förslag, som i sin helhet blef af Första Kammaren bifallet, skulle emellertid de fullmäktige utses för en tid af tre år och endast en del af dem årligen afgå.

Båda de omnämnda af Kongl. Maj:t framlagda förslagen stodo i samband med ifrågasatt förändring af banklagstiftningen i allmänhet. Behovvet af stadgad kontinuitet inom riksbankens och äfven inom riksgäldskontorets styrelse gör sig dock, såsom ofvan framhållits, äfven under nuvarande förhållanden gällande, och då den förändring, utskottet ansett sig böra tillstyrka, i alla händelser synes vara behöflig och lätt att verkställa, utan att den kan anses på något sätt lägga hinder i vägen för en mera omfattande omorganisation af ifrågavarande verk, hemställer utskottet:

1:o) att herrar Sandbergs och Anderssons motioner, i hvad de innefatta förslag till ändrad lydelse af riksdagsordningens stadganden angående val af revisorer och deras suppleanter, icke må föranleda någon Riksdagens åtgärd; samt

2:o) att nämnda motioner, i hvad de afse val af fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret samt

deras suppleanter, icke må föranleda annan Riksdagens åtgärd, än att Riksdagen till hvilande för vidare grundlagsenlig behandling antager följande förslag till förändrad lydelse af

Riksdagsordningen.

§ 71.

Nuvarande lydelse:

Hvarje lagtima riksdag skall genom fyratioåtta valmän, af hvilka hvardera kammaren inom sig utser tjugofyra, välja fullmäktige att, jemlikt särskilda reglementen, Riksbankens och Riksgäldskontorets medel och tillhörigheter förvalta. Desse fullmäktige skola i hvardera verket vara sju; egande ordföranden afgörande röst, derest i frågor, som hos fullmäktige komma under omröstning, rösterna för två skiljaktiga meningar utfalla lika. Valen ske medelst slutna sedlar sålunda, att för hvardera verket först utses den, som bland fullmäktige skall blifva ordförande, och sedan de öfriga sex; tillkommande fullmäktige för hvardera verket att sjelfve bland sig välja en vice ordförande, att föra ordet när hinder för ordföranden inträffar.

Föreslagen lydelse:

Riksdagen skall genom fyratioåtta valmän, af hvilka hvardera kamnaren inom sig utser tjugofyra, välja fullmäktige att, *enligt gällande stadgar*, riksbankens och riksgäldskontorets medel och tillhörigheter förvalta. Desse fullmäktige skola i hvardera verket vara sju och väljas å lagtima riksdag för en tid af tre år. Valen ske medelst slutna sedlar.

Den, som bland fullmäktige skall vara ordförande, väljes särskildt. Af de öfrige sex skola årligen tvenne afgå. Har fullmäktig före utgången af den för honom bestämda tjänstgöringstid aflidit eller af annan orsak afgått, eller har ansvarsfrihet honom vägrats, anställes val för den tid, som för honom återstår. Vid de tillfällen, då på en gång val af samtliga fullmäktige eger rum, bestämmes genom lottning den ordning, i hvilken fullmäktige, ordföranden undantagen, skola afgå. Afgående fullmäktig kan återväljas.

Fullmäktige välja årligen bland sig vice ordförande; egande den, som bland fullmäktige förer ordet, afgörande röst, derest i frågor, som hos fullmäktige komma under omröstning, rösterna för två skiljaktiga meningar utfalla lika.

Stockholm den 8 maj 1891.

På utskottets vägnar:

O. BERGIUS.

Reservationer:

af herr *Ljungman*:

»Då motionärerne hänvisat till den utredning, frågan om ändring i § 71 riksdagsordningen för vinnande af »ökade garantier för bevarandet af kontinuiteten i riksbankens styrelse» erhållit vid förra årets riksdag, och då konstitutionsutskottet vid samma riksdag ansåg bankofullmäktiges antal böra ökas till nio, och då det förefaller mindre lämpligt att ordförandene i banko- och riksgäldsverken väljas för längre tid än ett år i sänder, samt då fullmäktige i dessa verk före 1867 sjelfve utan olägenhet för deras förvaltning utsågo sina ordförande; synes motionärernes förslag i afseende på fullmäktiges antal och valet af ordförande ingalunda sakna skäl för sig, hvarförutom samma förslag ju erbjuder en större kontinuitet för förvaltningen deruti, att fullmäktige skola utses för fyra år i sänder, och inskränker afgörandet genom lottning af den tur, i hvilken fullmäktige skola afgå, till blott första gången val eger rum efter den föreslagna förändringens stadfästande. Orden »*jemblikt särskilda reglementen*» synas lämpligast böra uteslutas ur § 71 riksdagsordningen och i stället uti §§ 66 och 72 regeringsformen införas de behöfliga bestämmelserna om de stadganden,* efter hvilka fullmäktige i deras förvaltning skola sig rätta.

Det af 1886 års senare statsrevision framhållna behovet af en förstärkning af revisorernes antal i förening med revisionens fördelning å tvenne skilda revisioner synes vara så uppenbart, att en ändring i bestämmelserna om valet af banko- och riksgäldsfullmäktige icke bör företagas utan i samband med detta behofs afhjelpande. Redan före 1865 uttalade sig konstitutionsutskottet ock vid flera tillfällen, då årliga revisioner tillstyrktes, för att revisorernes antal borde vara 24, hvadan nu, sedan förvaltningens omfattning så starkt ökats, 20 snarare torde anses vara för få än för många. Vid fördelningen af desse senare å de båda skilda revisionerna böra dock lämpligast 16 föras till revisionen af statsverket och 4 till revisionen af banko- och riksgäldsverken.

På grund hufvudsakligen häraf anser jag, att konstitutionsutskottet bort med anledning af motionärernes förslag tillstyrka Riksdagen att till hvilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga nedanstående förslag till ändring af §§ 66 och 72 regeringsformen samt 71, 72 och 73 riksdagsordningen.

Regeringsformen.

§ 66.

Riksgäldskontoret förblifver under Riksdagens styrelse och inseende att efter af Riksdagen fastställt reglemente förvaltas genom de fullmäktige, kamrarne dertill förordna; och då Riksdagen ansvarar för den rikets gäld, kontoret ombesörjer, så kommer Riksdagen, sedan kontorets tillstånd och behof blifvit i vederbörlig ordning utredda, att genom särskild bevillning tillskjuta de medel, som för betalande af denna gäld till ränta och kapital outhärliga finnas, så att rikets kredit varder behållen och vårdad.

§ 72.

Riksbanken förblifver under Riksdagens egen garanti och vård, så att den ostörd må förvaltas af de fullmäktige, kamrarne dertill förordna, efter af Konung och Riksdag gemensamt stiftad lag samt de ordningar, stadgar och reglementen, hvilka redan gjorda äro eller vidare af Riksdagen göras kunna. Riksdagen allena eger rätt att genom banken ut-

gifva sedlar, som för mynt i riket må erkännas. Dessa sedlar skola vid anfordran, efter deras lydelse med silfver eller guld af banken inlösas.

Riksdagsordningen.

§ 71.

Hvarje lagtima Riksdag skall genom fyratioåtta valmän, af hvilka hvardera kammaren inom sig utser tjugufyra, välja fullmäktige att riksbankens och riksgäldskontorets medel och tillhörigheter förvalta. Desse fullmäktige skola i hvardera verket vara åtta, af hvilka tvenné årligen afgå, men kunna återväljas, och bestämmas genom lottning den ordning, i hvilken de första gången enligt detta stadgande valde skola afgå. Har fullmäktig före utgången af den för honom bestämda tjenstgöringstid aflidit eller af annan orsak afgått eller har ansvarsfrihet honom vägrats, anställas val för den tid, som för honom återstår. Valen ske medelst slutna sedlar.

Fullmäktige för hvardera verket tillkomme att sjelfve årligen bland sig välja ordförande och vice ordförande, hvilken senare förer ordet, när hinder för ordföranden inträffar, och ege ordföranden afgörande röst, derest i frågor, som hos fullmäktige komma under omröstning, rösterna för två skiljaktiga meningar utfalla lika.

§ 72.

Å hvarje lagtima riksdag förordnas revisorer till ett antal af sexton för att enligt regeringsformen och särskild instruktion granska statsverkets och till ett antal af fyra för att enligt särskilda instruktioner granska riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning. Revisorerne förordnas för hvar år och utses för hvardera revisionen till halfva antalet af hvardera kammaren. Hvarje revision skall omfatta ett års afslutade räkenskaper. Revisionsförrättningarna taga sin början å dag, som i instruktionerna bestämmas, och skola inom två månaders tid vara fullbordade. Revisorerne välja sjelfve för hvardera revisionen inom sig ordförande, hvilken eger afgörande röst, derest vid omröstning rösterna i något fall äro lika.

De anmärkningar, som revisorerne finna sig befogade att i sina

berättelser till Riksdagen framställa, skola, sedan förklaringar deröfver inkommit, af näst följande lagtima Riksdag öfverlemnas till vederbörande utskotts granskning och vidare behandling.

§ 73.

På samma gång och på lika sätt som fullmäktige och revisorer enligt föregående två paragrafer utses, tillsättas jemväl suppleanter, att vid inträffande förfall för dem träda i deras ställen, nemligen för fullmäktige i riksbanken *fyra*, för fullmäktige i riksgäldskontoret likaledes *fyra* och för hvarje års revisorer *åtta för revisionen af statsverket samt fyra för revisionen af banko- och riksgäldsverken.*»

af herr *Dahn*, som ansett, att utskottet med anledning af motionärernas förslag till ändrad lydelse af § 71 riksdagsordningen bort yttra:

»Då det är att förvänta, att Kongl. Maj:t före utgången af innevarande riksdagsperiod för Riksdagen framlägger förslag till ordnande af bankväsendet i dess helhet, samt ett uppskof med föreliggande frågas afgörande till nästkommande eller till 1893 års riksdag ej skulle fördröja den ifrågasatta grundlagsändringen, som ju under inga omständigheter kan ega rum förr än år 1894, anser sig utskottet, ehuru det erkänner önskvärdheten af en genom lag betryggad kontinuitet hos riksbankens och riksgäldskontorets styrelser, för det närvarande ej böra tillstyrka bifall till inom Riksdagen och konstitutionsutskottet väckta förslag, afseende ändring af § 71 riksdagsordningen»;

af herr *Hedin*, som anført:

»Jag anhåller att få dels tillkännagifva, att jag varit hindrad att deltaga i utskottets beslut rörande frågan om statsrevisionen, dels anmäla min reservation mot förslaget att i § 71, första stycket, utbyta orden »jemlikt särskilda reglementen» mot »enligt gällande stadgar»;

samt af herrar *Elowson*, *Johnson* och *Vahlin*.